

Den norske Adels Stilling i Forhold til dansk Adel.

Af O. v. Munthe af Morgenstjerne.

Nærværende Undersøgelse er foranlediget ved, at den kendte norske Personalhistoriker, Bureauchef C. M. Munthe, i en Serie paa 5 udførlige Artikler i det norske »Morgenbladet« for $30/12$ 1927, $2/1$, $5/1$, $7/1$ og $9/1$ 1928 har rettet et meget kraftigt Angreb paa Danmarks Adels Aarbog, et Angreb, som bestaar i en Kritik dels af Paalideligheden af de gamle norske Slægters Stamtavler, dels af det Faktum, at disse Slægter overhovedet er optaget i Aarbogen.

Den første Side af Sagen, som allerede er besvaret af fhv. Statsarkivar Thomle (»Morgenbladet« for den 10. og 11. Februar) skal jeg ikke beskæftige mig med her udover nogle faa Linier. Adelsaarbogen redigeredes jo tidligere for Slægtstavlernes Vedkommende af Arkivar Thiset, lige indtil han døde i 1917, og da Hr. Munthe selv opgiver Antallet af Stamtavler i Aarbogen til 514, hvoraf langt den største Del er fra hans Haand, er det jo ikke noget helt ringe Arbejde, han har udført. Det vilde være for meget at forlange af ham, at han skulde være fulgt saa fuldkommen med i den Strøm af personalhistoriske Oplysninger, der fremkommer Aaret rundt lige saa fuldt i Udlandet som i Danmark, at han ikke skulde overset et og andet — selv saadant, som kan stamme fra hans egen Haand — der maatte medføre Rettelser i hans tidligere Arbejder. Bureauchefen behøvede ikke i saa kraftige Udtryk at fordømme denne Forseelse, — han har selv, ikke 14 Dage efter Fremkomsten af disse hans Artikler, maattet offentliggøre i »Morgenbladet« nogle Rettelser til sin Artikkelserie. Den ene af dem, der lyder saaledes: »I 2den Spalte staar, at Niels Ravaltsøn (Frieland) skrev sig til og eiet Gaarden Evje i Smaalenene. Der skal staa Gaarden Jorde i Bohus«, ser temlig stærkt ud til at være Resultatet af et Fund, som Bureauchefen i sidste Øjeblik har gjort, og som maa ændre det, han tidligere har skrevet. Nye Oplysninger kan altsaa til enhver Tid fremkomme. Endvidere har Bureauchefen formentlig ingen Beføjelse til at udtale om Redaktionen af Aarbogen, at den er »forbausende daarlig orienteret i norsk Slægts-historie«, thi for de Slægters Vedkommende, hvis Hjemstavn ligger andet Steds end i Danmark, har Thiset i de vedkommende Lande

baade søgt og beredvilligt faaet den mest vidtgaaende Støtte til Hjælp i sine Undersøgelser, jfr. Fortalen i Aarbogens første Aargang »... ligesom vore Kolleger her og i Udlandet paa den mest velvillige Maade har stillet deres Materiale til vor Raadighed. Navnlig gælder dette d'Hrr. cand. jur. Thomle, Fuldmægtig Huitfeldt-Kaas og Bureauchef Lassen i Christiania«, og en lignende Tak rettes der fremdeles i saa at sige hver eneste Aargang for trofast Medarbejderskab ikke alene til disse, men ogsaa til Arkiv-amanuensis Rasch, ja selv til det norske Rigsarkiv, — ja han oplyser endda, at Stamtavlerne til adskillige af de norske Slægter, imod hvis Paalidelighed Hr. Munthe retter en særlig Kritik, f. Ex. Friis fra Landvig, Kane og Losna-Ætten, saa godt som udelukkende skyldes disse ansete norske Autoriteter (se f. Eks. Fortalerne til Aargangene 1884, 86, 99, 1902 — ogsaa 1895, 1903, 1906). Kritikken kan Hr. Munthe derfor lige saa fuldt rette til sine egne Landsmænd! Iøvrigt siger det sig selv, at det vilde være en ganske haabløs Gerning fra dansk Side at forsøge paa at udarbejde blot tilnærmelsesvis korrekte Stamtavler over Slægter i andre Lande! —

Vi skal derefter gaa over til det andet Angrebepunkt, Optagelsen af norske Slægter i Adels Aarbogen. Hr. Munthe siger, at der i den findes »en hel Del, som udelukkende angaar Norge, og endnu flere, som i større eller mindre Grad berører vort Land«. Som Eksempler paa saadanne opregner han 56 Slægter — desværre uden i denne Opregning at sondre imellem hvilke han mener udelukkende angaar Norge, og hvilke kun i større eller mindre Grad berører dette Land. »Aarbogen har«, siger han fremdeles, »givet Plads for en Række af Slægter, som, hvor langt man end strækker Begrebet »Dansk Adel«, utvivlsomt ligger uden for denne Grænse«, og »den har indtaget Stamtavler over Slægter, som absolut intet har med dansk Adel at gøre. De er norske Uradels-Slægter, som udelukkende høre vort Land til, og som allerede var uddøde før 1537 (skal rettelig være 1536!), altsaa før den Tid Norge, selv efter danske Historikeres Mening, havde ophørt at være et selvstændigt Rige«. Bureauchef Munthe rejser her et Spørgsmaal om et Forhold, som ingen Personalhistoriker — dansk eller norsk — hidtil har opkastet mindste Tvivl om. Ikke alene har de ovenfor nævnte fremragende norske Personalhistorikere ydet deres Medvirkning ved Udarbejdelsen af de norske Slægters Stamtavler i Aarbogen, hvori dog vel maa ligge, at de har anset disse Slægters Plads i en dansk Adels Aarbog for at være berettiget, — men ogsaa andre kendte norske Personalhistorikere har anset norsk Adels Tilhørighed til dansk Adel for saa givet, at der overhovedet ikke var noget Spørgsmaal at rejse herom. Saaledes skriver allerede i

1840 Bernt Moe i Omtalen af det Adelspatent, som i 1717 tildeltes Brødrene Jens og Christian Wernersen (adlet Werenskiold): »Udtrykket, at de og deres ægte Børn og Afkom »rette indfødte Norske Adelsfolk af alle og enhver skal agtes og holdes« staaer ellers her aldeles betydningsløst og tjener paa ingen Maade til at betegne Tilværelsen af nogen egen, fra den danske forskellig eller med særegne Privilegier begavet norsk Adel, thi en saadan har aldrig her i Landet existeret, ligesaa lidt indholdes i det brugte Udtryk nogen Indskrænkning for de i Patentet adlede til blot i Norge at nyde adelig Rettighed eller til blot dér at »agtes og holdes af alle og enhver for Adelsfolk« og ikke tillige i Danmark»¹⁾ — Og Huitfeldt-Kaas skriver: »Den Reklamation af Adelskab, som efter Opfordring fandt Sted for en Del Familiers Vedkommende paa Stortinget i 1824, var derfor en fuldkommen betydningsløs Formalitet, der har været uden alle Følger, og som derfor heller ikke er tillagt nogen Betydning lige over for vedkommende Slægters Optagelse i den danske Adels Aarvog²⁾. — Lad os da nu se lidt nøjere paa hele det af Hr. Munthe opkastede Spørgsmaal.

Det vil da være det rigtigste at sondre mellem 3 forskellige Tidsafsnit af Norges Historie: Tiden før 1386, Norges Forening med Danmark, Tiden fra 1386 til 1536, Ændringen i Norges statsretlige Forhold til Danmark, og Tiden fra 1536 til 1814, Norges Adskillelse fra Danmark. Hvad den første Tidsperiode angaar, er der selvfølgelig ingen Tvivl om, at de Slægter, der alt var uddøde ved 1386, er udelukkende norske og intet som helst har med dansk Adel at gøre. — Den norske Adel gaar langt tilbage i Tiden, vist længere tilbage end den danske. Den indtog en saa mægtig Stilling i Landet, saa allerede Kong Sverre fandt sig foranlediget til at svække dens Magt. Efter en Opgangsperiode under Magnus Haakonsson, i hvilken vi træffer Adelen som Baroner, Riddere og Herrer, gik den atter tilbage i Indflydelse og Antal under Haakon V og fortsatte nu, endskønt der jævnlig blev optaget nye Slægter i Adelen Rækker, gennem det 14. og 15. Aarhundrede sin gradvise Tilbagegang, indtil den henimod Reformationstiden paa Grund af sin Faatallighed næsten helt havde udspillet sin Rolle. Endnu ved Midten af det 13de Aarhundrede var der af de gamle norske Højadelslægter, til hvilke Lendermænds- eller Baronværdigheden var knyttet, vel en 15 à 20 Ætter tilbage, f. Ex. Giske-, Mels-, Stovreims-, Bjarkø-, Husstad-, Naustdals-, Torge-, Hesthø-, Tolga-, Hvaals-, Thornberg-, Krøkedans-, Sudrheim- og Sundbo-ætterne, men alle disse døde ud i det 13. og 14. Aarhundrede. Næst i Rangen efter Baronerne kom Ridder- og Væbnerslægterne, Ætterne f. Eks. paa Huseby, Austraat, Lyng, Ædø, Eid, Løsna, Slinde, Grøte, Hvam, Kaupanger, Kroken, Finnen, Spaanheim, Jaastad, Oma,

Aga, Eidsa, Byre, Eikeland, Folberg og Leirhol, repræsenterende det gamle »Høldsaristokrati«. Ved Slutningen af det 13. Aarhundrede var der vist endnu omkring 100 Slægter tilbage af Høldsaristokratiet. (Det Antal af Riddere og Væbnere, som Haakon V ved Fredstraktaten med Danmark ^{17/7} 1309 lovede skulde gaa i Borgen for ham, nemlig 270, er selvfølgelig ikke identisk med Antallet af Familier indenfor den norske Adel, lige saa lidt som det Antal: 60 Riddere og Væbnere, som i 1371 gik i Borgen for den stipulerede Løsesum for Kong Magnus, er det). Men saa meget er vist, at det norske Aristokrati ved dette Aar, 1371, var langt svagere end ved Aarhundredets Begyndelse³). Gennemser man nu Adels-Aarbogens Aargange siden dens 1ste Bind i 1884, vil det ses, at den af alle disse Ætter kun har optaget 3, af hvilke dog den ene, S m ø r, atter er udeladt i Thiset og Wittrups nye Adelslexikon med udtrykkelig Angivelse af, at den er norsk. Af de 2 andre, S u d r h e i m - og L o s n a - Æ t t e r n e har den første maattet medoptages i Aarbogen (Aargang 1921), efterdi en Gren af den som bosiddende i Skaane var dansk, og L o s n a - Æ t t e n, til hvis Stamtavle iøvrigt det norske Rigsarkiv har ydet »værdifulde Oplysninger« (se Fortalen til Aargang 1902), fordi den har fortsat sin Tilværelse helt op til henimod Slutningen af det 16. Aarhundrede, da den sank ned i Bondestanden og dermed udgik af Adelenes Rækker. *De gamle* norske Slægter, som Aarbogen iøvrigt har optaget, er alle yngre Slægter, som først er kommet op i det 14. Aarhundrede, og som alle levede efter at Norge var bleven forbundet med Danmark, f. Ex. Slægterne D a r r e (Aargang 1891), G a l d e (1893), G a l t u n g (1916), K a n e (1899), K r u c k o w (1900), G y l d e n l ø v e (1895), R ø m e r (1913) og S k a k t a v l (1915), eller er af endnu yngre Oprindelse, fra det 15. Aarhundrede og senere, — altsaa under Foreningen med Danmark —, f. Ex. B a g g e (1885), B e n k e s t o k (1887), D a l (1891), F r i i s f r a L a n d v i g (1886), G r e e n (1894), G y l d e n h o r n (1895), H a n d i n g m a n d (Rosen sværd) (1896), L y s t r u p (Tordenstjerne) og M a a n e s k i o l d (1903), M o v a d t (1904), N o r b a g g e og N o r m a n d e l a N a v i t é (1906), O r m (1907), R o s e n g i e d d e, R o s t v i g og R y t t e r (1912), S c h ø n n e b ø l l e (1914), hvilken dog ikke synes at være af norsk, men af dansk Oprindelse, S k a k (1915) og S t a u r (1918). Alle de her nævnte Slægter har som sagt levet ud over den Tid, hvor der ikke er nogen Tvivl om, at de maa henregnes til den danske Adel (jfr. det følgende). Tvivl kan kun opstaa m. H. t. Slægterne D a r r e, K a n e og R ø m e r I, der synes uddøde i det 15. Aarhundrede, og maaske m. H. t. Slægterne G y l d e n h o r n, G y l d e n l ø v e og R ø m e r II, der først

er uddøde op imod 1536, og vi skal i det følgende undersøge, om denne Tvivl er berettiget. Men før vi gaa over hertil, maa vi ogsaa gøre en Indsigelse imod Bureauchefens Anke over det, han i særlig Grad har følt sig brøstholden over, nemlig at Aarbogen for 1884 i sin Fortale opfører den, som han udtrykker sig »helt igennem norske Uradelsslægt G a l t u n g« blandt »de 34 gammeladelige danske Slægter, som endnu er til.« Man maa andre sig over, at han ganske uden Undersøgelse vælger netop dette Exempel til særlig Fremhævelse, thi denne Slægt er visselig af dansk Adel og tilmed af gammel, dansk Adel, thi de 2 Brødre L a u r i d s, fra hvem hele den nuværende Slægt nedstammer, og J o h a n G a l t u n g fik i henholdsvis 1648 og 1650 af Frederik III et udtrykkeligt Stadfæstelsesbrev paa at være af Adel, fordi Laurids's »Fader ikke saa formuendes at være, at han hans Adelskab havde kunnet vedligeholde«, og det siges tilmed i det til ham udstedte Aabne Brev, at han maa »herefter nyde og beholde saadanne adelige Friheder og Privilegier, som andre Riddere og Svende have *udi vort Rige Danmark og Norge*«, og i Stadfæstelsesbrevet for Broderen Johan af $\frac{8}{7}$ 1650 benyttes nøjagtig de samme Udtryk, blot at Ordene »og Norge« ganske er udeladt! Skønt det første er udstedt under Kongens Ophold paa Akershus, er det dog bleven indført — ikke i *Norske Aabne Breve* — men i *Sjællandske Aabne Breve*, — ligesom Johans. Og hvis Bureauchefen endda ikke er tilfredsstillt hermed og med hvad der iøvrigt er anført i Indledningen til Slægtens Stamtavle i Aarbogens Aargang 1916, skal der gøres opmærksom paa, at Laurids var dansk Embedsmand, Admiral og Lensmand i Skaane, og havde taget begge sine Hustruer af rent danske Adelslægter (Gere og Grabow), ligesom ogsaa hans Moder var af dansk Adel (Orning), og Johan er opført under Mandtallet over Adelen i 1655 som boende i Jylland, — alene som Følge heraf maa han tages med blandt den danske Adel! —

Ved Undersøgelsen af det foreliggende Spørgsmaal maa man nu først gøre sig klart, om den norske Adel overhovedet under Foreningen med Danmark i Tidsrummet 1386 til 1814 nogensinde har staaet i en Kontakt til den danske Adel af en saadan Beskaffenhed, at den maa siges at have haft sin Plads ogsaa indenfor dennes Rækker, med andre Ord, om der overhovedet har været en Adel, og kun een Adel, fælles for begge Riger, og her maa Svaret blive et ubetinget: Ja! Efter Norges Adskillelse fra Danmark i 1814 bestemte det norske Storting ved en Lov af 1. August 1821, at »alt arveligt Adelskab skulde ophøre i Riget« efter de Personers Død, som dengang var i Besiddelse deraf, og at enhver af disse, som ikke for det næstfølgende Storting ved lovlige Dokumenter beviste sit

Adelskab, skulde have tabt sin Ret til for Fremtiden at gøre Paa-stand derpaa, saavel for sig som for sine Børn. Der fremkom da i 1824 for Storthinget Reklamationer fra Medlemmer af følgende 15 Slægter: Anker, Falsen, Grüner, Gyldenpalm, Hauch, Hoff-Rosencrone, Kløcker, Knagenhielm, Løvenskiold, v. Munthe af Morgenstjerne, Roepstorff, Schouboe, Tordenskiold, Trampe og Wedel-Jarlsberg, hvilke Storthinget tog tilfølge, 2 henlagdes som ubeviste, nemlig Brømbesen og Cold, og 1, Bergh, blev taget tilbage af Anmelderen selv. Gennemlæser man nu de, ovennævnte 15 Slægter tildelte Adelsbreve, viser det sig, at i de 12 af dem bruges Udtryk som, at de skulle agtes og holdes for rette indfødte Adelsfolk, eller at de skulle nyde de Friheder, Privilegier, Ære og Værdigheder »ligesom andre af Adelen *udi vore Riger og Lande*« eller »*nostrorum regnorum et ducatum*« —, 2, nemlig Grüner og Anker, ophøjes efter Ordene kun »i den *danske Adel*«, og 1, Knagenhielm, skal vel »anses for rette indfødte *Norske* adelige Folk«, men da der iøvrigt tildeles Slægten de samme Privilegier etc. »som alle andre af Adelen i *vore Riger og Lande* nu nyde«, ligesom der tildeles den Vaaben, Skjold og Tilnavn »lige som andre *vore Arve Rigers og Landes Adel*«, har dette Adelsbrev ikke nogen fra de andre Adelsbreve afvigende Mening. Da nu altsaa ingen af disse Slægter er blevet optaget i en speciel *norsk Adel*, da Storthinget har anerkendt dem som værende af Adel, og da den ved sin Ophævelse af Adelen selvfølgelig hverken har tilsigtet eller haft Myndighed til at udslette dem af en fremmed Stats (Danmarks) Adel, bliver der kun tilbage, at det har anerkendt dem som hørende til en fælles dansk-norsk, eller om man vil norsk-dansk Adel, og at der altsaa dengang har bestaaet en saadan.

Hvor langt gaar da denne fælles dansk-norske Adel tilbage i Tiden? Ja, den gaar i hvert Fald tilbage til mindst 1536, det Aar, da Norges statsretlige Forhold fastlagdes ved Christian III's Haandfæstning af $30/10$ s. A. I denne Haandfæstning hedder det, at »..... efterdi at Norges Rige nu saa forringet er baade af Magt og Formue, og Norges Riges Indbyggere ikke allene formaa at underholde dennem en Herre og Koning, og samme Rige dog er forbundet at blive hos Danmarks Krone til evig Tid, og fleste Parten af Norges Riges Raad, besynderlig Ærkebiskop Oluf, som er det største Hoffet der udi Riget, nu udi en kort Tid er tvende Gange med meste Parten af Norges Riges Raad falden fra Danmarks Rige imod deres egen Forpligtelse, da have vi derfor lovet og tilsagt Danmarks Riges Raad og Adel, at dersom Gud almægtigst det saa Forsæt haver, at vi samme Norges Rige eller nogen

det Ledemøde, Slotte, Lande eller Syssel, som dertil hører, kunne bekræfte eller bekomme under vort Herredømme, saa skal det herefter være og blive under Danmarks Krone lige som et af de andre Lande Jylland, Fyen, Sjælland eller Skaane ere, og herefter ikke være eller hedde intet Kongerige for sig, men et Ledemod af Danmarks Rige og under Danmarks Krone til evig Tid 4)« Om end den danske Regering nu ikke m. H. t. Norges Styrelse vilde drage de fulde Konsekvenser af denne Statsakt men tog alt muligt Hensyn til, at Norge vedblivende kunde leve under de fra Fædrene nedarvede Sædvaner og Institutioner, ja vedblivende lod det hedde »Kongeriget Norge«, er det dog m. H. t. det foreliggende Spørgsmaal klart, at de norske Adelslægter, som endnu paa dette Tidspunkt (1536) levede, og de, som senere optoges i Adelstanden, derved som den danske Konges *direkte* Undersaatter ogsaa skulde »agtes og holdes for« Adel saavel i det ene som i det andet af Landene, og at der nu hverken blev nogen særlig dansk eller særlig norsk Adel, men kun een fælles dansk-norsk, eller om man vil, norsk-dansk-Adel. At denne Opfattelse er den rigtige, fremgaar paa mangfoldig Vis.

Først bevises det ved Ordlyden af en Række af de Adelsbreve, som i hvert Fald fra noget ind i det 17. Aarhundrede findes udstedt. I den første Aarrække efter 1536 bibeholdes nemlig endnu en gammel Sondring i Udtrykkene, eftersom Adelsbrevene gives til dem, der *bo* i Norge eller i Danmark. (Se nærmere herom nedenfor). Men senere gaa de mere og mere bort fra denne Skrivemaade og glide over til at tildele saadanne Privilegier og Rettigheder »som andre af Adel i vort Rige Danmark og Norge nyde«, »som andre vore tro Undersaatter af Adelen her udi Riget nyder«, »som andre Rigens egne Indfødte af Adel nyde«, eller at de skulde »lige med andre vore Adelsmænd i Danmark og Norge for rette Herremænd og Adelsfolk agtes, anses og holdes«, (de herhen hørende Udtryk varierer paa mangfoldige Maader, idet en fast Formel for Udstedelse af Adelsbreve sjældent har holdt sig ret mange Aar ad Gangen), og ganske de samme Udtryk anvendes, hvad enten den, der optages i Adelstanden, er dansk eller norsk. Exempler paa de her citerede Udtryk haves i en Uendelighed. Foruden de foran nævnte 12 Slægter i Norge kan saaledes nævnes Adelsbrevene, der tildeles Christopher v. Festenberg $\frac{6}{7}$ 1575⁵), Holger Henriksøn Rosenkrantz $\frac{3}{8}$ 1624⁵), Hans Wolf v. Unger $\frac{9}{9}$ 1634⁶), Wolf Hieronimus Kratz $\frac{22}{5}$ 1637⁷), Peder Dumber $\frac{4}{5}$ 1638⁷), Henrik Willumsen (Rosenvinge) $\frac{2}{8}$ 1646⁵), Henrik Roth (Linderoth) $\frac{1}{12}$ 1646⁸), Georg (el. Jørgen) Reichwein $\frac{18}{10}$ 1655⁹), Jacob Due $\frac{18}{7}$ 1657⁵), Niels Gyntel-

berg $\frac{1}{8}$ 1660⁵), Hans v. Løvenhielm $\frac{22}{8}$ 1669⁵), Johan Wibe $\frac{25}{5}$ 1671¹⁰), Jens Toller (Rosenheim) $\frac{26}{5}$ 1676¹⁰), Hans Hansen Smidt (Lillienschiold) $\frac{26}{5}$ 1676¹⁰), Sten Andersen Bille $\frac{3}{5}$ 1679¹¹), Wilhelm de Ulrichsdal $\frac{28}{10}$ 1726¹²), Andreas Gudbransen Botner $\frac{28}{6}$ 1765¹²), Hans Hagerup (Gyldenpalm) $\frac{23}{2}$ 1781¹²) — disse 3 sidstnævnte var hjemmehørende i Norge —. Endnu tydeligere ses Meningen, naar vedkommende optages »i vore Rigers og Fyrstendømmers Adelstand«, jfr. f. Ex. Adelsbrevene for Ditlev og Conrad Revenfeld af $\frac{7}{9}$ 1695¹¹) og Frederik Adolph Ehrencron $\frac{18}{9}$ 1698¹¹). — Hvor den gamle Udtryksform endnu findes bibeholdt navnlig op gennem det 17. Aarhundrede, at der tildeles paagældende de Rettigheder etc. »som andre adelige udi vort Rige Danmark (resp. Norge) nyde«, eller »som danske (resp. norske) indfødte Ædelinge (eller »Herremænd«) nyde«, — alt efter hvilket af Landene, han *bor* i, er det saa godt som altid i *Naturalisationsbreve*, hvor den benyttede Vending er affattet i Overensstemmelse med, hvad Andrageren har søgt om, nemlig at maatte blive optaget blandt Adelen i det Land, hvor han har taget eller agter at tage Bopæl. Saaledes f. Ex. i Naturalisationsbrevene for Anders Barby $\frac{9}{2}$ 1554¹³), Carl Cracou $\frac{12}{11}$ 1636⁵), Frederik v. Buchwald $\frac{26}{4}$ 1642⁵), Jørgen Schult $\frac{27}{4}$ 1642⁵), Akim v. Breda $\frac{29}{5}$ 1642⁵), Arndt v. d. Kuhla $\frac{8}{2}$ 1643⁵), Adam Henrik Pentz $\frac{7}{2}$ 1649⁵), Johan Christoph v. Kørbitz $\frac{13}{6}$ 1649⁵), Hugo v. Lützow $\frac{18}{12}$ 1651⁵), Philip Joachim v. Barstorff $\frac{13}{4}$ 1652⁵), Johan Frederik v. Marschalch $\frac{14}{4}$ 1652⁵), Hans v. Dehn Rothfelser $\frac{22}{6}$ 1655⁵), Ulrich Frederik Guldenløve $\frac{21}{8}$ 1655⁵), Johan Frederik Pentz $\frac{3}{1}$ 1656⁵), Adam Levin v. Bülow $\frac{26}{12}$ 1656⁵), Hans Schack $\frac{6}{1}$ 1658⁵), Frederik Ahlefeldt $\frac{28}{10}$ 1659⁵), Joachim Schack $\frac{7}{12}$ 1668⁵), Frederik v. Arenstorff $\frac{24}{4}$ 1670⁵), Hans Frederik v. Levetzow $\frac{26}{4}$ 1670⁵), Bendix v. Hatten $\frac{13}{2}$ 1671⁵) o. s. v. Særlig oplysende er følgende Naturalisationspatenter: for den pommerske Adelsmand Henrik Rammel af $\frac{8}{1}$ 1584, der tildeles Privilegier etc. »ligesom andre vore Undersaatter, indfødde af Adelen *her udi Riget*«⁷), for den russiske Gesandt ved det danske Hof Peter Marselius, at han og hans Efterkommere skal holdes og anses »som en af vores og *vore Rigers, Fyrstendømmers og Landes* indfødte Adel«, idet han havde søgt om at maatte ophøjes »til den Adelstand og Værdighed, som i vore Riger, Fyrstendømmer og Lande føres«⁵)

og for den kurlandske Adelsmand Morten Jørgen de Rocklunge, der nu var tjenstgørende Officer i Norge. Han havde »ladet anholde og begære at maatte blive delagtig udi alle de Privilegier, Rettigheder og Friheder, som Adelen *udi vore Riger* have og nyde«; derfor optager Naturalisationspatentet ham ogsaa »iblandt Herremænd og Adelsfolk i *Danmark og Norge*«¹⁴). Det er da ganske indlysende, at ikke den ene skal naturaliseres som Adel kun i Danmark, en anden kun i Norge, men en tredje begge Steder! At Adelsbrevet som Regel indføres i Registret for det Land, hvor den paagældende har Ophold, viser da ikke andet end, at det aabne Brev, hvori Ophøjelsen kundgøres, tjener til Underretning for hans Standsfæller og andre og for Kongens Embedsmænd først og fremmest i hans Hjemland. Hvor umuligt det kunde falde Samtiden ind, at den adlede ikke skulde tilhøre begge Landes fælles Adel, fremgaar af en lang Række Patenter, hvor vedkommende Embedsmand i Kancelliet, der har konciperet Udfærdigelsen, i samme Brev har skrevet *baade*, at den paagældende »skal holdes og anses for en ret *dansk (resp. norsk)* Herremand og Adelsmand,« og at der tillægges ham de Privilegier etc. »som tilkommer andre af Adelen i *vore Riger Danmark og Norge*.« Som Exempler herpaa kan anføres Patenterne for Peder Wibe af $\frac{7}{8}$ 1634, ifølge hvilken han »i *vore Riger og Lande* saadan Højhed og Prævenuer over sin forrige Stand maa nyde og beholde«, men efter Bogstaven dog kun maa nyde »fri Frelse og . . . højadelig Frihed som andre Riddere og Svende her *udi vort Rige Danmark* nyde«⁵), — for Andreas Paulli von Lilliencron af $\frac{4}{12}$ 1665, der skal nyde alle adelige Rettigheder »ligesaa fuldkommen, som han her i *vore Riger* paa fædrene og mødrene var en indfødt Adelsmand«, men dog efter Ordlyden kun »for *dansk* Adelsfolk antages«⁵), — for de norskfødte Curt Sivertsen Adeler og Peter Tordenskiold, af $\frac{7}{2}$ 1666 og $\frac{24}{2}$ 1716, hvilke der tildeles Frelse og Privilegier etc. »som andre fribaarne Riddere og Svende have . . . *udi vore Riger og Lande*«. men dog efter Bogstaven kun skal holdes for »rette indfødde *danske* Adelsfolk«⁵), for Frantz Eberhard v. Speckhahn $\frac{24}{10}$ 1670⁹) — for Herman Lengercken von Kløcker $\frac{31}{3}$ 1760¹⁵), Joachim Chr. Gelmuyden (Gyldenkrantz) $\frac{29}{1}$ 1783¹⁶), Jens Wernersen (Werenskiold) $\frac{13}{11}$ 1697¹⁷), o. s. v., o. s. v. Men hvis man skulde gaa ordret efter Bogstaven, vilde adskillige slet ikke faa den rette Glæde af deres Adelskab, idet Mænd som f. Eks. Iver Due, der fik sit Adelsbrev $\frac{26}{5}$ 1646⁵), Frederik Willumsen (Rosenvinge) $\frac{18}{7}$ 1646⁵), Johan Fircks $\frac{23}{6}$ 1651⁹) og Christian Frederik Gers-

dorph ¹⁴/₄ 1656⁵), hvilke alle tjente som Officerer i Hæren i Norge, dog efter Ordlyden i Adelsbrevene ikke optoges i Adelstanden i Norge men kun i *Danmark!*

Som Kongen optog Mænd i Adelstanden, kunde han ogsaa fradømme dem deres Adelskab. Da Christian IV i 1622 var i Bergen, genoptog han ved en kgl. Resolution af ¹/₈ s. A. Torben Torbørensens Skaktavle, der »nu til sidst almindelige Herredag, som holdtes udi vor Købstad Obsloe (Oslo) af os og vor elskelig Danmarks Riges Raad er dømt fra hans Adelskab, formedelst han den Tid ikke lovligen kunde bevise hans Adelskab«, paany i Adelstanden, »efterdi vi nu naadigst anderledes derom er kommen udi Erfaring«⁸). Denne Dom, afsagt af det danske Rigsraad, ramte ham i sin Tid baade som norsk og som dansk Adelsmand, og han kunde efter den selvfølgelig hverken hævde noget Adelskab i det ene eller det andet Land, — nu accepteres han paany saavel det ene som det andet Sted!

Selve Kronen har paa mangfoldige Maader vist, at den har betragtet Riget som et udeleligt Hele, og den har givet Udtryk derfor, ikke alene i al Almindelighed, — som da Chr. IV ⁹/₉ 1638 tilskrev Statholderen i Norge, Christopher Urne, og Lensmanden paa Bergenhus, Jens Bielke til Østraat, i Anledning af Faren for et forestaaende Angreb fra tysk Side: »I lige Maader have I at betænke, om noget Fodfolk . . . udi højesté Nød af Riget skulle nedskikkes Vores Land Danmark at secundere, *eftersom begge ere ikkun et incorporerede Kongerige*«¹⁸) — men ogsaa paa de særlige Omraader, ikke mindst overfor Adelen selv i Norge. Man lægge Mærke til, at i alle Sager vedrørende denne finder man (med en enkelt Undtagelse, jfr. det følgende) aldrig Udtrykket »den norske Adel«, men altid Vendinger som »vore kære, tro Undersaatter, menige Adel og Ridderskab over alt vort Rige Norge«, »Adelen udi Norge«, »vore Undersaatter af Adelen«, »Adelen her udi Riget«, »vore kære og tro Undersaatter af Adel her ud i vort Rige Norge«, o. s. v.¹⁹), eller endnu tydeligere »eftersom menige vore og Norges Kronens Undersaatter af Adelen udi vort Rige Norge«²⁰). Enhver Tvivl om Kronens Opfattelse synes dog at maatte forsvinde overfor følgende, der er indsat i de Privilegier, der er givet Adelen i Norge i 1582 og i 1591 og bekræftet til forskellige Tider, baade i 1646, 1648 og 1649, af Chr. IV og Fr. III. I alle disse Bekræftelser gaar den følgende Sætning igen » . . . Adelen her udi Riget (o: Norge) skulle efter deres egen Erkendelse derimod pligtig være at gøre af deres Gods, alt hvis Adelen udi Danmark gøre og herefter bevilgendes vorder. Ellers ville vi ingen Forskel gøre imellem danske og norske Adell, altsaa den eene saavel som den anden hver efter sine Meriter naadigsten ville befordre og efter Lejlighed og Tjeneste

med Len aflægge og betænke«. Et Sted er denne sidste Sætning omskrevet til følgende, endnu tydeligere: »... samt til Lehn og Officerer efter enhvers Meriter befordre udi begge Rigerne, saa dér udinden ej skal gøres Forskel paa Norsk og Dansk af Adel, naar de ere af lige Meriter og Kvaliteter«¹⁹). Overfor det anførte kan det formentlig ikke have Betydning, at der eet eneste Sted, nemlig i Privilegierne af 1582, har indsneget sig Udtrykket »efter menige Norske Adels egen Begæring«, saa meget des mindre, som det samme Aktstykke ellers overalt taler om »Adelen udi Norge« og lignende.¹⁹).

Hvorledes opfattede nu selve Adelen i Norge Forholdet? Ja, ogsaa her har vi adskilligt til Belysning deraf. Den Række Privilegier, der tildeltes Adelen i Norge, giver os saavel fra Formens som fra Indholdets Side værdifulde Oplysninger. I *førstnævnte* Henseende er det interessant at se, at den i gammel Tid altid benyttede Skrivemaade »Vi Norges indfødde Æddelinge« o. lign. efterhaanden ganske forlades og erstattes med Udtryk som »alle Riddere, Riddersmændsmænd, Ædelinge, Frimænd og Laugmænd«²¹), »vi efterskrevne, paa vore og menige Adel, Ridderskabs og Laugmænds, saa og alle Norges Riges Indbyggere, Ædel og uædel's Vegne«, »vi og saa vel som andre menige Adel og Ridderskab udi Danmark og Norge haver«,²²) »enhver Adelsmand dér udi Riget«²³), etc. Thi denne Skrivemaade, som overalt benyttes i Tidsafsnittet efter 1536, peger afgjort hen paa, at Standen ikke opfatter sig som en særlig »norsk« Adel men som den Del af den fælles Adel, der lever i Norge. I *sidstnævnte* Henseende (Indholdet) drejer det sig om Anmodninger til de forskellige Konger om Tildeling af de samme Privilegier, som Adelen har i Danmark. Saadanne Anmodninger er et umiskendeligt Udtryk for, at Adelen i Norge regner sig som ét med Adelen i Danmark og derfor ogsaa vil nyde godt af de samme Rettigheder og Fordele, som denne har. Og disse Fordringer er da ogsaa ganske naturlige og berettigede, hvorfor de imødekommes, hvor det er muligt, saaledes at de samme Privilegier, som gælder for Adelen i Danmark, indføres efterhaanden i Norge, hvor som helst ikke de særlige Hensyn til Næringslivet eller de andre Stænders ældgamle eller hævdvundne Rettigheder træde hindrende ivejen. Denne stadige Henvisning fra norsk Side til, hvad Adelen nyder af godt i Danmark, belyses ved at tage nogle af de norske Andragender og de for Norge efterhaanden indførte Privilegier for os. I Juli 1548 anmoder Adelen i Norge Kongen om »at Adelen og Laugmændene her udi Riget maa nyde de Friheder om Tienden, som *Ordinantzen lyder udi Danmarks Rige*«²¹), ¹⁴/₂ 1582 giver Frederik II Adelen i Norge Ret til at drive almindeligt Fiskeri; ingen Gaard »skal holdes for nogen Sædegaard eller Aulsgaard, uden samme-steds af Adelen alene holdes Dug og Disk paa, *ligesom udi vort*

Rige Danmark; »de og deres Efterkommere af Adel paa det Gods, der de da havde, da de samme Privilegier erlangede, skal have og beholde Hals- og Haands med Sigt- og Sagefald og anden Herlighed, saa vidt det er ikke imod Norges Lov, som Adelen udi vort Rige Danmark over deres Gods og Tienere nyder og haver«. Angaaende Rostjenesten er Kongen tilfreds med, at de i Fredstid stille Penge i Stedet for Rostjeneste, medens de skulle »udi Fejdetid enten at være beredt med vederhæftige Heste og Mænd som en Archibusserer efter 312 Tønder Hartkorn som udi Danmark, eller derudimod at erlægge deres fulde Rostjeneste i Penge«. Bortset fra de dem givne særlige Privilegier skulde »Adelen her udi Riget efter deres egen Erkendelse derimod pligtig være at gøre af deres Gods *alt*, hvis Adelen udi Danmark gør og herefter bevilgendes vorder«. ¹⁹⁾ — I 1654 andrager Adelen i Norge om »efterdi der udi Riget er faa Adelsmænd og ringe Quantitet af Jordegods, som lettelig af ufri Folk kan tilforhandles fra Adelen«, at »hvad Gods, som kunde være til ufri Folk solgt og af Adelsmænd indfriet, det da maa følges med den samme Frihed, som Adelsmænd det tilforn havde og nød efter den Maade, som med Adelsgods udi Danmark forholdes, og . . . at Adelen maa benaades med Ledings og Førings Frihed paa deres Bøndergaarde, som de selv nyder Hals- og Haand over, *eftersom Adels Bønder i Danmark* dermed er forskaanet og dér den Frihed nyder . . . «²³⁾. Ogsaa kan nævnes her, at den Forordning, som Frederik II den ¹⁹/₆ 1582 udstedte for den danske Adel, nemlig at naar en Adelsmand eller -kvinde giftede sig med en ufri, skulde hans Enke eller Børn ikke arve hans Arvegods, »som skal gaa over til de næste Frønder som er fri og frelse og føre Hielm og Skiold, at de ikke heller kan arve andet Jordegods paa deres Faders Vegne fra hans Slægtninge, og de ikke selv agtes for Adelsfolk. Det samme skal og gælde for den Kvinde og hendes Børn, der gifter sig med en ufri Mand«, efter Begæring af Adelen i Norge, ifølge Christian IV's Privilegier af ³¹/₇ 1591 blev udvidet til ogsaa at gælde i Norge.²⁰⁾ Ikk mindst interessant er et Andragende af ⁷/₅ 1631, hvori det hedder » . . . ere vi venligen af Cantzleren begærendes, at han, som det sig Adels Privilegier her i Riget bør at være angelegen . . . «. Her havde Koncipisten først skrevet: Privilegier »her i Landet«, men Ordet »Landet« er bleven overstreget og erstattet med Ordet »Riget«, og dette Ord benyttes derefter stadig i Resten af Aktstykket.²⁴⁾ — Det er da ganske klart, at det for Adelen i Norge har været omtrent et Livsspørgsmaal at gøre Privilegierne fælles for alle adelige i Danmark og Norge, men er det da ikke det samme som at sige, at der kun er een Adelsstand, fælles for dem begge?

Ogsaa paa anden Maade giver Adelen i Norge Udtryk for sin Følelse af at være een Adel med den danske, nemlig gennem de mange

Aktstykker, hvor den optræder korporationsvis. Her optræder nemlig Medlemmer af de danske og de norske Slægter som ét samlet Hele, de nævnes i Texten og underskriver med vedhængende Segl blandede ind mellem hverandre i den skønneste Forening — uden anden Rækkefølge end den, enhvers Rang og Alder tildeler ham. Dette er f. Eks. Tilfældet, hvor de sidde i Domstole eller Kommissioner, i Andragender og i Hyldingerne til Kongerne. Da disse sidste dels som Statsakter af en vis Betydning, dels som værende en Slags Mandtal over i hvert Fald de mere kendte Adelspersoner paa den Tid i Norge, af disse Grunde vel kan siges at være de vægtigste, vil det formentlig være tilstrækkeligt at nøjes med at anføre de i tvende saadanne Hyldinger opregnede Adelspersoner fra Slutningen af det 16. Aarhundrede, idet de andre Aktstykker vise ganske det samme Forhold. (Til Orientering er Medlemmer af de rene norske Slægter angivne i Kursivtryk.) I den Hylding dateret Oslo ²⁶/₁ 1582, hvor »menige Lensmænd, Adel og Laugmænd i Norge keese og hylde Hertug Christian at være Norges Konge efter hans Faders Død«, deltager følgende i den angivne Orden: *Ludvig Munk* til Nørlund (Norges Statholder), *Henrik Gùldenstierne* til Aagaard (Lensmand paa Båhus), *Hans Lindenov* til Drenstrup (Lensmand paa Bergenhus), *Jakob Huitfeldt* til Berritsgaard (Lensmand i Trondhjem), *Oluf Kalips* til Tosø (senere Norges Riges Kansler), *Niels Mikkelsen* (af Slægten *Tornekrans*) til Kyø, *Daniel Bildt* til Ness (forlenet med *Rakkestad Lehn*), *Frederik Lange* til Mareki (Lensmand over Tønsberg), *Hans Pedersen* til Sem (af Slægten *Basse*, senere Norges Riges Kansler), *Knud Grubbe* til Alslev (forlenet med *Brunlaug* og *Numedalen*), *Pross Lauridson* til Nørholm, *Laugmand udi Skien* (af Slægten *Hørby*), *Henrik Brockenhuus* til Elline (forlenet med *Onsø Skibsrede*), *Erik Brockenhuus* til Strøm (Lensmand over *Aabygge Skibsrede*), *Peder Knudson* til Odsnes (af Slægten *Maaneskiold*, Admiral), *Peder Iversøn* til Frise (=: *Fritzøe*) (af Slægten *Baden*), *Peder Brockenhuus* til Høvinge (forlenet med *Skjeberg*), *Anders Green* til Sundsby (senere Norges Riges Kansler), *Axel Frederikson* til Linnes, *Laugmand udi Bergen* (af Slægten *Fridag*), *Jens Person* til Broe (af Slægten *Skjolderbaand*, om hvem der vil fremkomme mere i Tidsskriftets næste Hefte), *Erik Munk* til Hjørne (Admiral), *Lauritz Lystrup* til Houre, *Jon Nielson* til Skjelbred (af Slægten *Skak*, Skibshøvedsmand), *Anders Huitfeldt* til Krumstrup, *Jørgen Krug* (=: *Kruckow*) til Thierne, *Axel Green* til Barke (Skibshøvedsmand), *Peder Lystrup* til Liide (Skibshøvedsmand), *Christopher Galde* til Urne (=: *Værne*), *Christopher Nielson* til Hollum (af Slægten *Lystrup*), *Thor Benkestok* til Jordan-

ger, *Jon Nielson* til Gullow (af Slægten *Lystrup*), *Henrik Gynckersberg* (∴ *Gyntelberg*) til Suilsundt, *Jon Benkestok* til Meclø, *Aage Jensen* til Østraat (af Slægten *Bielke*), *Thorbern Thorbernson* (af Slægten *Skaktavl*, Laugmand i Oplandene), *Byrge Green*, *Daniel Galde* til Holdbye, *Peder Christensøn* til Trodtzvig (af Slægten *Harboe*), *Christian Thorbernson* til Wie (af Slægten *Skaktavl*), *Otte Jensen* til Tønnoll (af Slægten *Bielke*), *Mons Bordson* til Ousbye (af Slægten *Rosensværd*) Laugmand i Oslo, *Herman Green* til Rossø, *Erik* til Kaarødt (af Slægten *Green*), *Henning Olson* til Trunden (af Slægten *Orm*), *Ulf* i Thiuffkule (af Slægten *Orm*), *Thomas Jensen* til Spilkening, *Jørgen Christopherson* til Jomfrulandet og *Peder Thorsøn* til Skovby, hvilke ikke har kunnet stedfæstes til bestemte Adelslægter, samt nogle Laugmænd, der ikke ere af Adel, — ialt 55 Personer —, »menige Lensmænd, Adel og Laugmændene over alt Norges Rige, hvilke nu fleste Parten haver været forsamlet her udi Oslo«. ²⁵⁾ — Ved et Hyldingsbrev i Oslo $\frac{8}{1}$ 1591 hyldes Kong Christian IV af »Norges Riges Indbyggere, Adel og Uadel« til Konge i Norge. I denne Hylding deltager i følgende Orden: *Henrik Guldentierne* til Aagaard (se foran), *Frederik Lange* til Markigaard (lgls), *Hans Pedersøn* til Sem (af Slægten *Basse*, lgls), *Ove Juel* til Kjeldgaard (Lensmand paa Bratsbjerg og Gensø Kloster m. m.), *Oluf Galde* til Thomb, *Peder Iversøn* til Fritzøe (Baden, se foran), *Pros Lauritzson* til Nørholm (*Hørby*, lgls), *Anders Green* til Sundsby (lgls), *Byrge Green* til Ristenes (lgls), *Peder Knudsøn* til Aggervig (*Maaneskiold*, lgls), *Peder Brockenhuus* til Sandou (lgls), *Hans Dreselbjerg* til Sligtzbieryby (∴ *Bjergbygaard*), *Aage Bielke* til Østraat, *Anders Huitfeldt* til Trundstad (lgls), *Jørgen Kruckow* til Thierne (lgls), *Eiler Brockenhuus* til Strøm, *Thomas Norman de la Navité* (forlenet med Rakkestad Lehn), *Anders Movadt* til Horkeland (Skibschef), *Peder Bagge* (forlenet med Strangenæs Sogns Tiende), *Otte Tønnesøn* til Watne (af Slægten *Orning*), *Jon Benkestok* til Meløen (se foran), *Christopher Dall* til Sem, *Otte Bild* til Molland, *Vincens Bild* til Molland, *Lauritz Lystrup* til Offuergaard (se foran), *Torbern Torbernson* til Wie (*Skaktavl*, lgls), *Christen Torbernson* til Myrvold (*Skaktavl*, lgls), *Per Lystrup* til Lysdall (lgls), *Christopher Pedersøn* til Borregaard (af Slægten *Rytter*, Skibschef), *Hendrik Mund* til Tidue (Skibschef), *Mogens Bordson* til Ousbye (*Rosensværd*, se foran), *Christopher Grøn* (forlenet med Hetland Præbende), *Knud Bildt* til Lynggaard (Skibschef), *Torstel Bordson* til Blegen (*Rosensværd*, Laugmand i Oplandene), *Mads Jonson* (af Slægten *Dal*), *Gaulther Jonson* (af Slægten *Dal*), *Arrild Olson* (*Gyldenso*, Admiral), *Peder*

Hanson (af Slægten *Schønnebølle*, Laugmand i Nordlandene og Finmarken), *Erik Hanson* (*Schønnebølle*, Foged i Numedalen), *Tormod Matson* til Strøm (af Slægten *Rustung*), *Otte Pederson* til Odsnes (*Maaneskiold*), *Kield* til Hanevold (*Ljstrup*), *Hendrik Jørgenson* (af Slægten *Staur*, Laugmand i Trondhjems Lehn), og endel andre, som for største Delen har forsegleet med Bomærker, og som dels ikke har kunnet stedfæstes til bestemte Adelslægter, dels er Laugmænd af ikke Adel, (Mogens Christophersøn til Brangstrup, Erik Gerdson, Christen Brun, Samson Nielsøn til Større, Samson Engelbretson til Finde, Jens Nielsøn til Simbling og endel andre), — ialt 55 Personer, »os menige Adel og Ridderskabet, saa og menige Indbyggere over alt Norges Rige.«²⁶).

Vi har nu set, hvorledes Kronen og hvorledes Adelen i Norge saa paa Spørgsmaalet. Tilbage staar endnu for dette Tidsafsnits Vedkommende (1536—1814) at se, hvorledes ogsaa Adelen i Danmark saa paa det, og dette turde maaske for en dansk Adels Aarvog være det vigtigste. Accepterede den danske Adel uden videre et Medlem af en norsk Adelsæt som en af sine egne? Ja herom foreligger der ogsaa flere og ganske uomstødelige Beviser: Frederik II blev bisat i Roskilde Domkirke den $\frac{5}{6}$ 1588. Om, hvad der derefter, den paafølgende Dag, blev foretaget af den forsamlede danske Adel, hedder det: »... Den 6. Juni var vi menige Danmarks Adel, som nu her i Roskilde tilstede var til Højlovlig Salige Kong. Majts. Begravelse ud af Menige Danmarks Riges Raad beskædt (o: beskikket) her udi Knuds Kirke og blev aftakket og var da dem af os begærendes, at de med os og vi med dem, at dersom noget paa-kom imod vort fædrene Rige, at vi da ville lade os findes villig med Hest og Harnisk vores fædrene Rige Skade at afværge Item var vi af dem igen, vi som nu tilstede var, begærendes paa vores egne og menige Adels Vegne, som her da tilstede var, disse efterskrevne Artikler, at (de) os maatte holdes«. Det Møde, hvori dette vedtoges, overværedes af 70 danske Adelsmænd, som alle egenhændig har underskrevet det paagældende Aktstykke. Som Nr. 39 af disse 70 staar Navnet: *Christopher Galde med egen Hand*²⁷) Altsaa han — Nordmanden af den ælgamle norske Adelsæt —, som nu havde taget Ophold i Danmark, blev ved sin blotte Tilstedeværelse her som en Selvfølge regnet af sine Standsfæller med som tilhørende dem! — Endvidere: I det Register, som i 1609 blev affattet over Adelen og dens Sædegaarde i *Danmark*, nævnes blandt Adelen i Wendelboe (Vendsyssel) Stift: *Olf Galde* (af den samme gamle, norske, Slægt) til Egebjerg²⁸). Fremdeles: Op gennem det 17. Aarhundrede blev der jævnlig udarbejdet Mandtals Register over »Adelen udi begge Rigerne«. De er ordnede alfabetaisk efter Fornavnene, og Adelen i Danmark

og Norge er blandet imellem hinanden — hver Mand efter sit Forbogstav —, og *Adelen anses altsaa som ét sammenhørende Hele*. Foran hver Person staar Forbogstavet til den Landsdel, hvor han boer, »S« for Sjælland, »J« for Jylland, »F« for Fyen, »N« for Norge o. s. v. Gennemlæser man nu disse Registre, vil man finde opført adskillige Medlemmer af de *norske* Adelslægter, som nu er bosiddende i forskellige Egne af Danmark: Niels Galde til Egebjerg (i Jylland), Johan Galtung i Jylland, Ove Nettelhorst i Sjælland, Lauritz Galtung i Skaane og Mandrup Pedersøn Schønnebølle i Jylland.²⁹⁾ Disse ere altsaa som opført blandt Danmarks Adel blevne ansete for lige saa gode *danske* Adelsmænd, som dem, der tilhørte de rene danske Slægter.

Det turde af det foregaaende være tilstrækkelig godtgjort, at en fælles dansk-norsk Adel har bestaaet saa langt tilbage i Tiden som i hvert Fald indtil Aar 1536. Men hvorledes stiller nu Forholdet sig før dette Aar? Og var Adelen i Norge ved denne Tid saa talrig og saa mægtig, saa Spørgsmaalet fik nogen synderlig praktisk Betydning? Vi har tidligere set, at den gamle Højadel allerede efter Kong Haakon V's Død begyndte at gaa sin Undergang imøde, og dette fortsattes gennem det 14. og 15. Aarhundrede. Ved Reformationstiden var af de gamle Ætter uddøde eller sunket ned i Bondestanden Slægter som Gyldenhorn, Gyldenløve, Darre, Kane, Losna-Ætten, Rømer, Sudrheim-Ætten og Smør, og tilbage var kun Slægter som Benkestok, v. Bergen, Bolt, Galde, Galtung, Green, Handingmand (Rosensværd), Kruckow, Rustung, Skaktavl og Teiste, og af disse hørte vel egentlig kun Galde og Kruckow til den gamle Højadel. Vel blev der stadig optaget nye i Adelen Rækker, — men det hjalp ikke, den norske Adel fortsatte stadig sin Tilbagegang, og i samme Forhold, som dette skete, maatte nye danske som Lens- og andre Embedsmænd og Officerer indtage de tomme Pladser, og altsaa voxede det danske Element i samme Forhold, som det norske aftog. Vi har nylig opregnet Adelen ved Hyldingerne i 1582 og 1591, og kan yderligere belyse Forholdet, hvorledes den gamle norske Adel aftog op gennem Tiderne, ved blot et Par Exempler. Ved en Herredagsdom af 1585 over Erik Munk, deltog foruden en Del Laugmænd af ikke-Adel, 18 Adelsmænd. Af disse 18 tilhørte kun de 7 norske Slægter: Anders Lauridssøn Grøn, Pros Lauridssøn Hørby, Oluf Svendsøn Galde, Jon Nielssøn Skak, Jørgen Hanssøn Kruckow, Mogens og Tjostulf Baardsøn (Rosensværd), Resten var af danske Slægter³⁰⁾. I Hyldingen af den udvalgte Prins Christian af $\frac{8}{6}$ 1596,

som er underskrevet af 40 Adelsmænd og en Del Laugmænd, er af rent norske Slægter kun 11, nemlig Oluf Galde, Anders Green, Børge Green, Jørgen Kruckow, Thomas Norman de la Navité, Christopher Dal, Jon Benkestok, Laurids Lystrup, Peder Lystrup, Christopher Grøn og Christopher Galde og disse repræsentere kun 7 Slægter, hvoraf kun de 3, Galde, Kruckow og Benkestok høre til den gamle Adel³¹). Fra Aarene omkring Midten af det 17. Aarhundrede haves 4 forskellige Mandtalsfortegnelser over »Adelen udi begge Rigerne.« Det er tilstrækkeligt at se paa den ene af disse. Den er affattet vistnok i 1655, og der opregnes som boende i Norge 38 Personer af Mandkøn. Af disse høre kun de 10 til norske Slægter, og de repræsentere kun 7 Slægter: Axel Movadt, Christen Nettelhorst, Wilhelm Nettelhorst, Hans Mogenssøn Handingmand, Peder Mogenssøn Handingmand, Mogens Hanssøn Handingmand, Mandrup Pedersøn Schønnebølle, Oluf Rytter, Peder Bagge og Trund Teiste³²). Af disse hørte kun Slægterne Handingmand og Teiste til den gamle Adel. I 1661 er disse 7 Slægter reducerede til 6, idet Slægten Movadt nu er uddød³³), i 1749 levede der i Akershus Stift en 15-aarig Dreng af Slægten Lystrup (Tordensstjerne), medens der af Slægterne Bagge, Handingmand og Skaktavl fandtes nogle enkelte, nedsunkne i Bondestanden³⁴), og da Storthinget i 1821 vedtog Adelsens Ophevelse, var længst alle de gamle Slægter forsvundet paa nær som Slægten Galtung, der dog dengang levede i Bondestanden, og først i de sidste Par Menneskealdre paany har arbejdet sig op til at indtage mere fremtrædende Stillinger.

Det var altsaa ikke ret mange Slægter, der var tilbage ved 1536, og disse gled nu naturligvis ganske af sig selv ind i den danske Adels Rækker. Men nu de Ætter, der var helt uddøde før 1536? Ja, fra Tiden før omkring 1500-Tallet skorter det paa bestemte Udtalelser herom. Den Statsakt, der grundede den første Forbindelse imellem Rigerne, nemlig Unionsakten af 1397, giver os ingen Vejledning udover, at »alle 3 Riger ere nu og vorde skulle under een Konning og Herre og blive eens som eet Rige«, medens hvert af Landene skal styres efter sin egen »Lov og Ret«. Igennem baade de danske og norske Haandfæstninger i det næste Aarhundrede søger Adelen i begge Landene paa det omhyggeligste at vaage over, at Kongerne »ingen udlændiske annamme udi vort Raad, ej heller antvorte dem Slot, Land eller Len, men styre, raade og regere . . . med gode indlendske Mænd af og i hvert Rige . . . og ingen maa komme i Rigens Raad uden de ere Rigens Ædlinge, indfødde Mænd

af Riddere og Svende«. Dette tyder jo paa, at Ordet »Ud-lensk« skal ses i Betydning af hvert af Landene for sig. Men paa Grund af den norske Adels Tilbagegang kunde denne Forskrift ikke i det lange Løb overholdes. Navnlig blev en Række af de store Len betroet til danske, som blev sendt derop (saaledes fik allerede ca. 1424 Herman Moltke Forlening i Borgesyssel — som Lensmænd paa Båhus træffe vi Claus Grubendal i 1407, Hans Krøpelin 1410, Albrecht Bydelsbach 1423 og 1429, Ebbe Munk i 1489, Henrik Krummedige 1490—1503, Otto Rud til 1506, paa Akershus: Henrik Krummedige 1485 og 87, Jørgen Vestenie 1507, paa Bergens Kongsgaard: David Sinclair i 1496, Anders Mus i 1501, o. s. v.)³⁵). Af de indkomne danske forblev en stor Del i Landet, de selv eller deres Børn indgik Ægteskaber med de norske Adelsfamilier og dannede Slægter, der forblev i Norge, Slægter, der efterhaanden smeltede sammen med den norske Adel til ét Hele. Denne Sammensmeltning bestemte Udviklingens Gang for den følgende Tids Haandfæstningers Ordlyd: Udtrykkene »indfødte norske Æddelinge« viger Pladsen for Vendingen »Adelen i Norge«, de ældre Unionsakters skarpe Sondring mellem »Norges Riges Raad« og »Danmarks Riges Raad«, hvor Medlemmerne af disse opførtes hver for sig, ændres til det begge Landene omfattende »Danmarks og Norges Riges Raad«, hvor Deltagerne opføres blandede mellem hinanden, etc. Allerede i den Bergen'ske Overenskomst af $\frac{29}{8}$ 1450 hedder det »Riddere, Riigens Raad i Danmark og Norge«, og Deltagerne i dette Møde opregnes i den Rækkefølge, at hveranden er dansk, hveranden norsk.³⁶) Efter Christian I's Død i 1481 gøres der fra norsk Side et energisk Fremstød paa at hævde en vis Selvstændighed igen ved den Haandfæstning, hvorved Kong Hans binder sig, den saakaldte »Calmarske Recess af 1483«. Her optræder Rigernes Raad atter adskilte hver for sig, og i det norske Rigsraad findes endnu kun een dansk Mand, Ridderen Bo Flemming (som senere blev Norges Kansler), medens de øvrige tilhøre rene norske Ætter: Foruden Trondhjems Ærkebiskop Gaute og Bisperne Hans i Bergen og Karl i Hamar de verdslige Raader Jon Smør, Gaute Kane, Svend Galde Riddere, Anders von Bergen og Otte Matsøn (Rømer) Væbnere³⁷). Men allerede, da Norges Riges Raad $\frac{25}{7}$ 1489 vælger Kong Hans' Søn Christian til Konge i Norge efter hans Faders Død, er der blandt Raadets verdslige Herrer, 8 i Tallet, kommet foruden Bo Flemming endnu en dansk til: Henrik Krummedige,³⁸) og ved Christian II's Haandfæstning af $\frac{27}{7}$ 1513 er Udviklingen ganske bragt tilbage i det forrige Spor. Det hedder nu her stadig »Danmarks og Norges Riges Raad«, »item skulle Kirken og Ridder-

skabet nyde deres fælles Oldenskov . . . al Danmark og Norge over«, »item skulle vi ej drage nogen udlændisk Magt ind i Riighen uden menige Riighens Raads Raad og Samtykke«, »item skulle vi annamme alle Slotslove i Danmarks og Norges Riige af os elskelig Danmarks og Norges Riiges Raad og bepligte os at andvorde dem fra os for^m riigen æddelinge og indfødde godmenn at holde til vor hand«, »item skulle vi ingen udlændske annamme i Riigens Raad og ej heller antvorte dem Slot, Land eller Len men styre, raade og regere Danmark og Norge med gode Riigens eddelinge, som fødte ere af Riddere og Svende«, »item ville vi med Tiden unde og forlene Danmarks og Norges indfødde eddelinge af de Len, som godemenn pleje at have i Forlening . . . paa det, at Riighens indfødde godemenn skulle blive ved Magt«, etc., etc. De danske og de norske Raader nævnes ikke i 2 adskilte Grupper, men blendede sammen imellem hverandre³⁹⁾, — altsammen er det Udtryk for, at Landene skal udgøre *et* Rige, *et* Rigsraad, bestaaende af »Riighens« Æddelinge og *een* Adel, jfr. det flere Gange benyttede Ord »Ridderskabet«. Undersøger vi nu lidt nærmere denne Haandfæstnings Tilblivelses-historie, faa vi en ikke uinteressant Oplysning. Det norske Rigsraad havde ønsket forskellige Ændringer foretaget i Udkastet. Det var saaledes deres Bøn til Kongen, »at Eders Naade ville vær-diges at forse Norges Riges Raad og indfødde Æddelinge med Norges Riges Slotte og Len«, men herpaa svarede Kantsleren: »... haver min Herres Naade overvejet, at Adelen udi Norge er fast uddøet, og vil Hans Naade forse Kronens Len og Slotte i Norge med *Norges og Danmarks* Æddelinge og indfødde Mænd. . . . Om de Kirkens Len, Kronen haver jus patronatus til, samtykker min Herres Naade, at de forses med *Norges og Danmarks* indfødde Mænd.« Fremdeles ønskede Adelen i Norge, at »ingen udlændisk annammes udi Raadet uden Riges Raads Raad, Villie og Samtykke.« Hertil svarede Kansleren: »... item den Artikkel, at ingen udlændsk annammes i Raadet, samtykker Hans Naade, at ingen annammes i Norges Riges Raad uden *Danmarks og Norges* indfødde Mænd«. Og til den Begæring, at ingen skal »gives Frihed (∴ Adelsrettighed), uden det er med Riges Raads Samtykke, om han er befællig dertil, uden han forhverver det udi Marken«, havde Kantsleren intet at ind-vende.⁴⁰⁾ Ogsaa i Frederik I's norske Haandfæstning af 1524 er der en §, § 27, der har Interesse for Spørgsmaalet. Ifølge denne forpligter Kongen sig til »at antvorde dem (∴ Slotslovene) fra os (til) fornævnte Riges Ædlinge, indfødde og *indgiftede* gode Mænd«. Disse Ord er gaaet uændret over fra det Udkast fra norsk Side, som blev Kongen forelagt i Juni s. A. De viser det selvfølgelige, at den norske Adel betragter en dansk Adelsmand, der har giftet sig med en norsk Adelskvinde, som tilhørende deres egen Adel —, lige saa god, som

om han var født dér i Landet. Men de viser ganske vist ogsaa, at den har gjort endnu et Forsøg paa i egen Interesse at spørre Adgangen til Bortgivelse af Lenene til andre danske end de saaledes nævnte. Den danske Regering var dog fuldt klar herpaa men turde ikke sætte Sagen paa Spidsen, og da baade Sjællands Biskop, *L a u g e U r n e*, og Marsken, *T y g e K r a b b e*, tilraadede Kongen at nøjes med dette, meddelte Kansleren til Nordmændene: »... om den anden Artikel, som lyder, at ingen skal have Forlening i Norge uden han er indfødder eller indgifter, da tykkes Hans Majt. godt være at saa holdes og sker ... paa det at Ridderskabet og Adelen kan forstærkes i Riget og staa imod Rigens Fjende, og at de da bliver Hans Naade des villigere med Tjeneste og Troskab, og under Hans Naade dem deres Friheder«⁴¹).

Den norske Adel selv tog nu ogsaa fuldt ud Konsekvenserne af den intime Sammenslutning mellem Landenes Adel, som den efterhaanden havde udviklet sig, og ingen Mislyd i saa Henseende er kommet til vor Kundskab. Tværtimod peger et ofte — og saa tidligt som i 1532 — forekommende Udtryk om Medlemmerne af Adelen i Danmark som »vore kiære Medbrødre« ganske afgjort herimod. Den $\frac{7}{11}$ nævnte Aar gør det i Trondhjem forsamlede Norges Riges Raad vitterligt, at de efter Frederik I's og det danske Rigsraads Begæring har fornyet det gamle Forbund imellem Norge og Danmark med Bibeholdelse af Norges gamle Privilegier og Friheder. Tilstede ved dette Møde var de danske Rigsraader *T r u i d U l f s t a n d* og *C l a u s B i l l e*. Det hedder om dette Møde: »... værdige Fædre, strænge Riddere, ærlige Herrer og gode Mænd, Danmarks Riges Raad, vore gunstige Forvandte, kære Herrer og Venner« og *T r u i d U l f s t a n d* og *C l a u s B i l l e* benævnes »vore kiære Medbrødre«⁴²). Og $\frac{13}{5}$ 1535, da det norske Rigsraad Søndenfjelds vælger Christian III til Konge, benyttes i Valgbrevet Ordene »strænge Riddere, ærlige Herrer og adelige gode Mænd, et højlovligt Danmarks Riges Raad, *vore konfede[re]rede Brødre*«⁴³). Lignende Udtryk gentages idelig, endnu saa sent som i Suverænitetssakten for Norge af $\frac{7}{8}$ 1661 »... saasom vore Medbrødre den adelige Stand i Danmark«⁴⁴). Naar det nu ses, *baade* at det danske Rigsraad om Nordmændene benytter den samme Vending (nemlig da det $\frac{21}{7}$ 1524 bevilliger Frederik I en Landehjælp »over al Danmarks og Norges Riger« til at betale Kongen 100,000 Gylden i Anledning af den Gæld, han var kommet i): »derfor paa vore egne og alle vore kære Medbrødre menige Danmarks og Norges Rigers Raads og Indbyggerses Vegne«⁴⁵), at den norske Adel benytter Udtrykket ogsaa indbyrdes disse selv imellem, (f. Ex. i dens Begæring af $\frac{24}{1}$ 1654 til Kongen om Tildeling af visse Privilegier, som Adelen nyder i Danmark): »... en Del Adel af vore Medbrødre her udi Riget værendes« og »have nu

vi og vore Medbrødre udvalgt én iblandt dette Riges indfødte af Adel, paa vor og menige Adelskabs Vegne at forebringe for hans Majt. . . . «⁴⁶), og endelig, at ogsaa det danske Rigsraad benytter Udtrykket om dets Medlemmer indbyrdes (f. Eks. da Adelen har opsagt Christian II Huldskab og Troskab, opfordrer Rigsraadet *Søren Norby* til at holde sine Len til Rigets Raads Haand): » . . . vi bede Eder kæriligen, og paa alle vore kiære Medbrødre Danmarks Riges Raads Vegne strængeligen byder, at alle de Len, I haver af Danmarks Krone . . . «⁴⁷), ja saa kan man ikke komme udenom, at det ofte citerede Udtryk, benyttet af Nordmændene selv, indeholder en udtrykkelig Anerkendelse af at være een fælles Stand med den danske Adell

Til Slut bør vi endnu undersøge, hvad de Adelsbreve, der er udstedte før 1536, sige til Spørgsmaalets Besvarelse. Disse meddeles til offentlig Kundskab i »Aabne Breve« for det Land, hvor den paa-gældende *har Ophold*, og derfor tildeler Adelsbrevet den paa-gældende »Frihed og Frølse med Skiold og Hielm, som andre Riddere og Svende have *udi vort Rige Danmark (resp. Norge)*«. Saaledes tildeles der — for at tage nogle spredte Exempler — i 1455 *Jens Barfod*⁴⁸) og *Niels Knudsøn Udsøn*⁴⁹) »Frihed etc. som i vort Rige Danmark«, i 1459 *Peder Jenssøn*⁴⁹) og *Torben Jepsøn*⁴⁹), i 1476 *Peder Hanssøn*⁴⁹), i 1486 *Laurids Hanssøn kaldet Foss* ligeledes⁴⁹), i 1487 *Reer Reersøn (Green af Rossø)*⁵⁰) og i 1488 *Eggert Eggertsøn (Norbagge)* »Frihed etc. som i vort Rige Norge«⁴⁸) og ⁴⁹), i 1492 *Poul Børialsøn* »i vort Rige Danmark«⁴⁹), i 1493 *Peder Bonde* ligeledes⁴⁸), i 1497 *Niels Matssøn (Egerne)* »udi vort Rige Norge«⁴⁹), i 1503 *Nis Thormodsøn* ligeledes ⁵¹), i 1505 faar *Niels Sveinsøn (Tordenstjerne)* »Frihed etc. som andre Riddere og Svende have her udi vort Rige«⁴⁹), i 1505 *Mogens Jenssøn (Rosenvinge)* »her udi Danmarks Rige«⁴⁸), i 1506 *Anders Svenssøn Dahlepil* »udi vort Rige Norge«⁵²), i 1511 *Peder Christiernsøn* »udi vort Rige Danmark«⁴⁸), i 1520 *Niels Torkildsøn (Rosenstjerne)* »her udi vort Rige«⁴⁹). Saaledes kunne vi blive ved at opregne Adelsbreve gennem det 15. og 16. Aarhundrede, ja helt op i det 17., der — med Variationer — efter Bogstaven kun optager den paa-gældende i det Lands Adel, hvor han bor. Men Ordene »Danmark« resp. »Norge« er her kun brugt i ren geografisk Betydning, som en Underretning igennem det Aabne Brev til hans Standsfæller i hans Hjemland, og ikke mindst til Kongens Embedsmænd, hvorom vidner ethvert Adelsbrevs Slutningssætning »thi forbyde vi alle ihvor de helst ere eller være kunde, særdeles vore Foged, Embedsmænd og alle andre forbemeldte (N. N.) eller hans ægte Børn og Afkom her

imod til evige Tider at hindre eller udi noget mod forskrevne at gøre.« Denne Ordre er altsaa til *alle* Embedsmænd i *begge* Rigerne, at de overalt skal respektere den paagældendes Adelskab. Og man kan derfor aldeles ikke drage den Slutning af de brugte Udtryk »Danmark« eller »Norge«, at han kun skal anses som det Lands Adel, som Adelsbrevet udtrykkelig omtaler. At Udtrykket som alt nævnt kun er benyttet i rent geografisk Henseende bevises aldeles tydeligt ved de Adelsbreve, som udstedes til Personer i Hertugdømmerne. I det, der i 1452 tildeles Stamfaderen til Slægten v. *A n d e r s e n*, *A n d e r s S ø n n i c h s ø n*, gives der ham Frihed og Frelse, som andre Riddere og Svende have »udi vort Hertugdømme Slesvig«⁽⁴⁹⁾, *i J e s T h o m e s s ø n* til Kollunds Adelsbrev af 1488 ogsaa som »i Hertugdømmerne«⁽⁴⁹⁾, ja i Lybækkeren *C h r i s t i a n d e G h e r a s* latinske Adelsbrev af 1463 tildeles der ham Privilegier etc. »som andre Riddere, Svende og adelige har i vore Riger, Hertugdømmer og Grevskaber«⁽⁴⁹⁾. Ingen tør dog vel paastaa, at *A n d e r s S ø n n i c h s ø n* og *J e s T h o m e s s ø n* kun er blevet optaget i Adelen i Slesvig og Hertugdømmerne og ikke ogsaa i det øvrige Rige, og at de skulde være ringere stillet end *Christian de Ghera*, fordi hans Adelsbrev udtrykkelig omtaler »Riger, Hertugdømmer og Grevskaber«. Og heller ikke tør vel nogen paastaa, at *T o r f v e A r e s ø n*, der i sit Adelsbrev af 1450 kaldes »denne Dannemand«⁽⁴⁸⁾, men som efter Ordlyden kun optages blandt Adelen »i vort Rige Norge«, ikke skulde anses for at tilhøre Adelen i Danmark først og fremmest! Disse 4 Adelsbreve vise derfor med al Tydelighed, at den Adelstand, hvori de optages, er *én* Adel, fælles for hele Riget, og at de benyttede Udtryk »Danmark« eller »Norge« kun skal opfattes som en Henvisning i det Aabne Brev til, hvor den adlede bor: Brevet gives til Underretning særlig for hans Standsfæller og Embedsmændene dér, og i Overensstemmelse dermed er ogsaa f. Ex. det nys nævnte Adelsbrev af 1488 til *J e s T h o m e s s ø n* til Kollund, der bor i Wishorde, affattet — ikke paa Dansk — *men paa plattysk!*

Denne, som vi nu har set, fælles Adelstand for Danmark og Norge gaar altsaa langt længere tilbage i Tiden end til Aaret 1536. Hvor langt? Ja derom kan intet med Bestemthed udtales. Samhørigheden er ikke fremkommet ved et Magtbud fra oven eller ved nogen fælles udstedt Akt, men den er udviklet efter Foreningen med Danmark som en naturnødvendig og logisk Konsekvens af Historiens Gang, Landenes Samhørighed med alle de deraf flydende Virkninger og fælles Interesser, — maaske fuldstændiggjort ved den norske Adels egne økonomiske Krav, dens udtalte Ønsker om at maatte faa sig tildelt de samme Fordele og Rettigheder, som dens »Medbrødre« nød i Danmark. Kun saa meget kan med absolut

Sikkerhed udtales, at den dansk-norske Adel har været en fælles Stand saare langt tilbage i Tiden, i hvert Fald saa langt tilbage som ved Midten af det 15. Aarhundrede, — sandsynligvis endnu længere tilbage. Redaktionen af Danmarks Adels Aarbog bør derfor i dette Forhold visselig frikendes for Bureauchef Munthes meget hvasse Angreb, et Angreb, der ikke er fremkommet som en saglig underbygget Kritik i et sagligt Tidsskrift, men som et Postulat i et Dagblads Spalter!

Hvis Bureauchefen havde nøjedes med en Kritik af de i Aarbogen forekommende Fejl og konkluderet denne Kritik i den mildeste af alle de af ham benyttede Vendinger, nemlig den at »klæbe Etiketten »Forsigtig« paa Aarbogen«, skulde saa vist ingen have taget til Genmæle. Men dertil har han desværre ikke indskrænket sig, og vi ville derfor ende denne lille Afhandling med et Par Ord i Anledning af en blandt de af Hr. Munthe benyttede Sætninger: »nu slikt er jo kun et enkelt lite Udslag af den langfingrethed paa historisk Omraade, som vi kender saa godt paa andet Hold (kfr. f. Ex. Holberg, Johan Herman Wessel og Tordenskiold, der jo som bekendt alle er danske)«. Ingen dansk vil nægte, at disse og mange flere norske med dem, *Curt Adeler, Ivar Huitfeldt, Helgesen*, o. m. fl., hvem vort Land skylder Tak for den Indsats, de har gjort i dansk Aandsliv og i dansk Krigshistorie, og den Glans, de har kastet over Danmarks saavel som over Norges Navn, er fødte i Norge og udgaaede fra rene norske Hjem, men for blot at holde os til de evig opdukkende 2 Navne, *Holberg* og *Tordenskiold*, da kan ikke Nordmændene afdisputere os den Kendsgerning, at deres hele Manddoms Gerning ligger i Danmark. *Her* er det Land, de allerede som unge *af egen fri Villie og Onske* valgte for deres Fremtid, *Danmark* er det Land, der skabte deres Berømmelse, *her* blev de ophøjet i Adelstanden, — som »Wessel« var Søheltens norsk fødte Navn, blev »Tordenskiold« hans danske Navn —, *i Danmark* satte Regeringen dem paa de Poster, hvor de kunde lade deres rige Evner udfolde sig og lade deres Navne flyve Verden over, *her* faldt hele dens Virken, *herfra* udsendte Kongen *Tordenskiold* paa hans berømmelige Togter, *her* berigede *Holberg* det danske Aandsliv, *her* skrev han sine u dødelige Komedier, — for den *danske* Scene! *Her* levede de deres Liv, *her* købte de sig faste Ejendomme, hvor de opslog deres Bopæl og levede til deres Død, og *her* stedtes deres jordiske Levninger til Hvile! Men de var ogsaa *fødte* i det danske Rige, og for Samtiden betød det intet, om det var i det ene eller det andet af de 2 Lande. De var saaledes den *danske* Konges Undersaatter, *danske* Statsborgere overfor Europa og Verden. Thi lige saa vel som der kun var een Adel, fælles for begge Landene, saaledes var der i det hele kun eet Under-

saatsforhold, eet Statsborgerforhold, fælles for begge Landene, — »begge ere ikkun et incorporerede Kongerige«, som Christian IV siger (se ovfr. S. 170). Der existerede altsaa under Forbindelsen imellem Rigerne *ikke noget særligt norsk Statsborgerforhold!* Som danske Statsborgere stod de for Datiden, og saaledes vedblev de at staa for Eftertiden, — først efter Landenes Adskillelse har man villet gøre en anden Opfattelse gældende i Norge. Spørgsmaalet er *nu* kommet ind i et Spor, hvor det synes at hedde: Enten- eller. Hvorvidt man da vil mene, at de paagældendes Fødested, — som jo dog altid er noget kun ganske tilfældigt, de kunde lige saa godt være *fødte* i et hvilket som helst andet Land — maa være det afgørende frem for det af dem selv valgte Land for deres Livsgerning, — ja det maa jo naturligvis blive en Smagssag. Men det Spor, Spørgsmaalet er kommet ind i, er heller ikke det rigtige. Da man nu engang ikke kan lave Historien om, hvor meget man end maatte ønske det, kan man heller ikke lave det Faktum om, at Tordenskiold og Holberg hverken *udelukkende* tilhøre det ene eller det andet Land, men at *de tilhører begge Landene i Forening*, Norge ved deres Fødsel, Danmark ved deres Liv, Virken, Berømmelse og Statsborgerforhold. — Et med Danmark-Norge under Foreningen ganske analogt Forhold haves iøvrigt i Nutiden i Storbritannien, England og Skotland, med een Konge, eet Parlament, eet Statsborgerforhold, og dér haves blandt mange eet med Holbergs Stilling i den dansk-norske Stat ganske analogt Forhold i f. Eks. *Thomas Carlyle*. Vil mon nogen i Europa kalde ham skotsk og absolut ikke engelsk, blot fordi Tilfældet har ladet ham blive født i Skotland? Visselig ikke. Han staar i den almindelige Opfattelse overalt som en *Engländer* og en *engelsk* Forfatter, saa vist som Moderlandet England er det Land, han selv har valgt som Domicil for hele sin Livsgerning, og hvorfra alle hans Skrifter er udgaaet, der har skabt hans Verdensberømmelse! Som Verden nu ser paa Thomas Carlyles Nationalitet, saa Datiden paa Tordenskiolds og Holbergs Nationalitet. Og hvis Fællesskabet imellem England og Skotland om 100 eller 200 Aar skulde ophæves, og Skotland blive et selvstændigt Rige, vilde da dette Land med Rette kunne benægte de historiske Fakta, der var Følger af Samhørigheden og aldeles borteliminere Englands Medejendomsret til Thomas Carlyle? Han er nu og vil i al Fremtid tilhøre begge Rigerne i Fællesskab, og naar det tidligere Statsborgerfællesskab mellem Danmark og Norge nu er ophævet, kan ikke Norge mere end Danmark tilegne sig Tordenskiold som sin Nationalhelt. Fælles er baade han og Holberg og Ivar Huitfeldt og de andre stolte Navne fra Foreningstiden for begge Landene, og derfor var det at ønske, at det evige, hvert Øjeblik opdukkende, Stridens Spørgsmaal engang maatte blive stedet til Hvile og i Stedet for vedblivende at være et Tvistens

.Fble, der avler Bitterhed og Misundelse, maatte blive et første Skridt paa en Forstaelsens Vej imellem de 2 Lande, der i mere end 400 Aar har døjet ondt og godt sammen, og som først paa det sidste er gledet saa langt fra hinanden, — til Gavn og Glæde for hvem? Maatte disse store Navne blive et Minde *fælles* for begge Landene, *fælles* at værne om, *fælles* at føle Stolthed over!

Noter.

1) Bernt Moe: Tidsskrift for den norske Personalhistorie, I. Hf. S. 45: Noten — 2) Norsk Historisk Tidsskrift 2. R. 5. B. S. 145 f. f. 3) Sars: Udsigt over den norske Historie, B. II. S. 356, f. f., 369—71, B. III S. 106 f. f., 212 f. f., Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie B. I S. 27—33 og 129—76. 4) Geheimearkivets Aarsberetninger 1856—58: Samling af danske Kongers Haandfæstninger etc. S. 80. 5) Sjællandske Registre — 6) Jydske Registre — 7) Skaanske Registre — 8) Klevenfeldts Nobilitationsbreve — 9) Norske Rigsregistranter — 10) Historisk Tidsskrift 7. R. 2. B. S. 327 — 11) do S. 341 — 12) Moe: Den norske Personalhistorie Ny Række S. 73 f. f. — 13) Danske Kancellis Brevbøger S. 292 — 14) Norske Registre — 15) Bernt Moe: Den norske Personalhistorie I. Hf. S. 92—93 — 16) do Ny Række S. 140 — 17) do: I. Hf. S. 45. — 18) Saml. t. d. N. Folks Sprog og Historie, B. III. S. 417. — 19) Danske Kancelli B. I. 2. f. ad. XI, Danske Magasin B. III. S. 113 f. f., S. 124. — 20) Danske Magasin B. III. S. 113 f. f. om den norske Adels Privilegier givne af Chr. IV 31/, 1591. — 21) Danske Kancelli: Uexpederede Breve 1491—1660: Juli 1548. — 22) Registrant Nr. 57, Fasc. 10, h. af 1582. — 23) Danske Kancelli: Norske henlagte Sager af 24/1, 1654. — 24) Indlæg til Norske Missiver 18/12 1631 (Fol. 189) og Norske Aabne Breve 28/6, 1632 (Fol. 85). — 25) Registrant Nr. 10 pag. 104: Hyldinger Nr. 37. — 26) Registrant Nr. 10, pag. 123: Hyldinger Nr. 57. — 27) Registrant Nr. 10 Side 246: Rigens Raads Breve Nr. 30 og 31. — 28) Danske Kancelli A. II. 2. ad I. i Læg Nr. 11. — 29) smstds i Læg Nr. 6, 8 og 10. — 30) Saml. til det norske Folks Sprog og Historie B. I. S. 195 f. f. — 31) Sjællandske Registre XII. — 32) Danske Kancelli A. II. 2: Diverse Etat- og Rangfortegnelser, ad I. Læg Nr. 6. — 33) smstds, Læg Nr. 11. — 34) Magasin til den danske Adels Historie B. I. S. 43. f. f. — 35) Sars: Udsigt over den norske Historie, B. III. S. 126 f. f., 156 f. f., 170 f. f., Styffe: Skandinavien under Unionstiden S. 441. — 36) Geheimearkivets Aarsberetninger 1856—58: Haandfæstninger — 37) do. S. 44, f. f. — 38) Diplom. Norweg. II. B. S. 703—04. — 39) Geheimearkivets Aarsberetninger 1856—58, Side 54. — 40) Kapselen: Norske uexpederede Breve 1491—1660: Norges Riges Raads Opregning af de Brøst, de have i Norges Rige, (trykt i Dipl. Norw. IX. S. 431, f. f.). — 41) Danske Kancelli, diverse III., B. I. C. 1481—1571, Nr. 47 b (trykt i Dipl. Norw. VII. B. S. 584 og XII. B. S. 380. — 42) Dipl. Norw. IX. S. 762. — 43) smstds. XV. S. 616. — 44) Geheimearkivets Aarsberetninger 1856—58 S. 141. — 45) Registrant Nr. 10, S. 239: Danmarks Riges Raads Breve Nr. 6. — 46) Danske Kancelli: Norske henlagte Sager. — 47) Dipl. Norw. XIV. S. 230. — 48) Registre over alle Lande. — 49) Klevenfeldts Nobilitationsbreve. — 50) Dipl. Norw. XIV. S. 135. — 51) do., B. V. S. 717. — 52) Pers. Tidsskrift I. B. 3. R. S. 392. —